

Puvustajan työnkuva tv-sarjassa ja elokuvassa

Essi Rakkolainen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2011
Viestinnän koulutusohjelma
Leikkaus

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

OPINNÄYTTEEN TIIVISTELMÄ

Essi Rakkolainen

Puvustajan työnkuva tv-sarjassa ja elokuvassa

Toukokuu 2011

34 sivua

Tampereen ammattikorkeakoulu

Viestinnän koulutusohjelma

Leikkaus

Lopputyön muoto: Kirjallinen

Lopputyön ohjaaja: Pertti Näränen

Avainsanat: Puvustus, Puvustaja, Elokuva-ala, Televisio-Ohjelmat

Opinnäytetyöni aiheena on puvustajan työnkuva tv-sarjassa ja elokuvassa. Puvustajan työnkuva riippuu esimerkiksi siitä minkälaista tuotantoa (mainos, tv-sarja, elokuva) ollaan tekemässä ja millaisella budjetilla. Tällä työllä haluan kertoa alalla työskenteleville ja kaikille muillekin tästä kiinnostuneille siitä mitä puvustajan työnkuva voi pitää sisällään. Käyn läpi puvustajan työtä ennen kuvauksia, kuvauksissa ja käsittelen myös puvustajan suhdetta muuhun työryhmään.

Työni tärkeimpiä lähteitä ovat oma työkokemukseni sarjassa Salatut elämät, elokuvapuvustaja Jake Collierin haastattelu ja Jan Musgroven kirja 'Make-up, hair and costume for film and television' (2003).

THESIS SUMMARY

Essi Rakkolainen

Description of costumer's job in TV-serial and movie

May 2011

34 pages

TAMK University of Applied Sciences

Media Programme

Editing

Type of Final Project: Written

Thesis supervisor: Pertti Näränen

Keywords: Costumes, Costumer, Film industry, TV-programs

Abstract:

Subject of my thesis is costumer's job in a television serial and movie. Costumer's job description varies a lot, for example what kind of production she / him is working on (commercial, TV-serial or movie) and what is the budget of the production effects on costumer's job description. With this thesis I tell about costumer's job and what all can be included in it. I also tell about costumer's relation to the other members of the crew.

The most important resources are my personal experiences, while working in a TV-series called 'Salatut elämät', my interview with costumer Jake Collier and the book 'Make-up, hair and costume for film and television' (2003) by Jan Musgrove.

Sisällys

1	Johdanto.....	2
2	Yleistä puvustajan työstä.....	3
2.1	Puvustusosasto.....	5
2.2	Puvustajan tehtävät ja työnkuva Salatut elämät -sarjassa	10
2.2.1	<i>Salatut elämät.....</i>	<i>10</i>
2.3	Puvustajan ennakosuunnittelu ja valmistautuminen kuvauksiin	12
3	Yhteistyö muun kuvausryhmän kanssa	24
3.1	Näyttelijät	25
3.2	Pukusuunnittelija ja maskiosasto	26
3.3	Ohjaaja ja apulaisohjaaja	28
3.4	Tekninen työryhmä: kuva, valo, ääni.....	29
3.5	Tuottaja, tuotantopäällikkö, järjestäjä	30
3.6	Rekvisitööri	30
4	Yhteenveto	32
	Lähteet	34

1 Johdanto

Työskentelin puvustajana Salatut elämät -sarjassa vuosien 2008 – 2010 välillä. Kahden vuoden aikana kypsyi ajatus siitä että rakennan päättötyöni puvustajan työnkuvan ympärille. Huomasin että ihmiset ympärilläni eivät tienneet puvustamisesta taikka puvustajan työnkuvasta paljoakaan. Osalle ihmisistä tuli jopa yllätyksenä se että kuvauksissa on joku, joka ammatikseen huolehtii näyttelijöiden vaatteista, eikä välttämättä ole tekemässä pukusuunnittelua.

Jo kypsyttely vaiheessa huomsin että aiheesta löytyi todella vähän minkäänlaista kirjallisuutta taikks lehtiartikkeleita. Suurin osa käsillä olevasta materiaalista käsitteli lähinnä pukusuunnittelua ja puvustuksen taiteellista vaihetta. Ainoa kirja, jonka löysin ja missä käsiteltiin puvustajan työtä käytännössä on Jan Musgroven 'Make-up, hair and costume for film and television' (2003). Tästä kirjasta tuli tärkeä lähde työssäni. Muita lähteitä tämä kirjan lisäksi pääasiassa ovat omat kokemukseni ja haastattelu australialaisen elokuvapuvustajan Jake Collierin kanssa.

Tällä työllä haluan kertoa millaista puvustajan työ on, mitä se pitää sisällään ja miten työnkuvat voivat vaihdella eri tuotannoissa. Käyn myös läpi puvustajan suhdetta muuhun työryhmään. Opinnäytetyöni on suunnattu hyödylliseksi luettavaksi kaikille jotka ovat kiinnostuneita puvustajan työstä.

2 Yleistä puvustajan työstä

Puvustajan työnkuva voi vaihdella paljon riippuen tuotannosta. Työnkuvaan vaikuttaa aina esimerkiksi budjetti ja se, millaista projektia ollaan tekemässä (tv-sarja, elokuva, mainos). Raha ja tuotannon koko vaikuttaa kaikkiin tuotannon osastoihin ja suoraan myös siihen kuinka monta ihmistä puvustusosastoon on kannattavaa palkata.

Säästösyistä on tuotantoja joissa yksi ihminen hoitaa kokonaan sekä puvustuksen että maskeerauksen. Tv- ja elokuva-alalla onkin kysyntää ns. moniosaajille, jotka pystyvät esimerkiksi hoitamaan sekä puvustuksen ja maskeerauksen, tämä on tietysti yleisempi käytäntö esimerkiksi mainoksissa ja pienemmän kokoluokan tuotannoissa. Ei ole siis yhtä tiettyä työnkuvaa joka kuuluisi puvustajalle vaan se vaihtelee paljon riippuen tuotannosta.

Televisiotuotannoissa on nykyään yleistä palkata yksi ihminen hoitamaan maskeerauksen, hiukset ja puvustuksen. Näin säästetään rahaa, mutta vaarana on myös se että jokin osa-alue kärsii, eikä lopputulos olekaan niin hyvä kuin monen ammattilaisen tekemänä. Tämä näkyy helposti lopputuloksessa, paita on ryppyinen tai näyttelijän naama kiiltää hiestä. Hyvänä puolena tässä (rahan säästämisen lisäksi) voidaan nähdä se, että näyttelijät voivat tuntea olonsa varmemmaksi, kun yksi ihminen pitää huolta puvustuksesta ja maskeerauksesta. Ongelmatilanteita voi syntyä siitä kun yhden ihmisen tulisi olla monessa paikkaa samaan aikaan. Esimerkiksi henkilön pitäisi olla studiossa kuvauksissa ja samaan aikaan kuitenkin silittää paitaa puvustossa. (Musgrove, 2003, 10 ja 29)

Osassa tuotantoja puvustaja on mukana jo esisuunnitteluvaiheessa ja toimii pukusuunnittelijan assistenttina. Toisissa tuotannoissa puvustaja toimii myös pukuhuoltajana, jolloin tarvitaan osaamista ompelusta, mitoituksista ja yleisestä osaamista vaatteiden huoltamisessa. Oma kokemukseni puvustajan työstä on pitkälti alan terminologian mukaan "on-set dresser" pohjalla, jonka vastuuna yksinkertaistettuna

on olla kuvauksissa huolehtimassa vaatevaihdosta näyttelijöillä ja ylläpitää klaffipäiväkirjaa (eli seurata jatkuvuutta puvustuksessa).

On olemassa kuitenkin taitoja ja ominaisuuksia, joista on hyötyä jos haluaa työllistyä puvustajana. Peruspohjana on hyvä motivaatio ja kiinnostus alaa kohtaan. Tämän jälkeen hyviä ominaisuuksia ovat tarkkuus, organisointikyky, sosiaaliset taidot, "silmää" vaatteille, myös ns. mediaosaaminen ja ymmärrys miten kuvauksissa toimitaan.

There are many qualities required to costume successfully at a professional level, but the ones that really spring to mind are speed, foresight, & intelligence. (Collier, 2010)

Ompelutaito on joissain tuotannoissa puvustajalle välttämätön taito. Riippuen työnkuvasta voi puvustajana työllistyä myös ilman pukuompeijan koulutusta. On kuitenkin toivottavaa että puvustajalla on käytännön osaamista ompelemisesta ja vaatehuollosta. Tuotannoista riippuen on myös iso etu jos omistaa ajokortin ja oman auton. Jossain tuotannoissa ajokortti on välttämätön puvustajalle.

Of course sewing is an important skill, but you don't need to be a qualified tailor to be a good set costumer – it's far more important to be able to quickly fix a costume with a needle and thread on set than to produce a beautifully finished piece too late... The camera may never lie, but there are many things it does not see. (Collier, 2010)

Koulutus, työ, alan tuntemus ja taidot maski- ja puvustushenkilöille ovat samat elokuvissa kuin televisiossa. Ainoa ero on ehkä se että elokuvat ovat enemmän intensiivisiä. Vaatimukset ja odotukset ovat korkeammalla, koska elokuvaan on sijoitettu enemmän rahaa, näin ollen tuotannossa

työskenteleviltä odotetaan myös isompaa sitoutumista tuotantoon.
(Musgrove, 2003, 12)

A cliché perhaps, but right attitude is really important – it will get you a long way – paying attention to instruction, understanding the vision of the designer, working quickly and to a high level of quality, attention to detail, etc. etc. Being able to make the actors feel comfortable and knowing how to handle them, responding quickly to requests and providing on-the-spot solutions, keeping your eyes & ears open, using your radio correctly & just being generally “switched on”. (Collier, 2010).

2.1 Puvustusosasto

Mikään ei helpota näyttelijöitä enemmän kuin vaatteet, joita he käyttävät. Ann Roth on ällistytävä pukusuunnittelija. Hän voi aloittaa mitä arkisimmista vaatteista ja tehdä niistä vaikuttavan osan sekä näyttelijää että elokuvaa. Tehdessämme Perheyritystä Sean Connery tuli harjoituksiin oltuaan sovittamassa vaatteita Annin kanssa. Hän näytti tyytyväiseltä. Kysyin, miten sovitus oli sujunut. ”Hän on hitto vie ihmeellinen”, Sean sanoi. ”Hän loihti minulle koko hemmetin henkilöhahmon.” Näyttelijä ei voi lausua suurempaa kohteliaisuutta. Tämä vastaa sitä, kun sanotaan: ”Me teemme kaikki samaa elokuvaa”. (Lumet, 125)

Puvustusosaston harteilla on kaikki se mitä näyttelijä päällensä pukee ennen kuin hän astuu kameran eteen.. Vaatteiden suunnittelu, hankinta, sovitus, ompelu, huolto jne. on puvustusosaston vastuulla. Vaatteiden lisäksi puvustusosasto hankkii yleensä myös korut, kengät, alusvaatteet, sukat/sukkahousut ja hatut.

Puvustus on olennainen osa tuotantoa, se kertoo katsojalle nopeasti ja helposti tietoa esimerkiksi aikakaudesta, kulttuurista, yhteiskunnasta ja

hahmosta mitä näyttelijä esittää. Puvustuksen avulla voidaan luoda voimakkaita assosiaatioita ja alleviivata tiettyjä viestejä mitä henkilöhahmoista halutaan kertoa. Esimerkiksi likainen ja huolimaton olemus on helppo tapa viestittää katsojalle huonosta sosiaalisesta asemasta. (Musgrove, 2003, 8)

Puvustusosaston kanssa läheisessä yhteistyössä toimii myös maskiosasto. Ne molemmat ovat ”asiakaspalvelu” osastoja, joiden päämääränä on tehdä hyvältä näyttävää jälkeä ja auttaa tukemaan haluttua mielikuvaa taikka tunnelmaa. Kaikilla tuotannoilla on eri päämäärät ja on tärkeää että puku- ja maskiosastoilla työskentelevillä ihmisillä on tieto-taitoa ottaa huomioon kaikki tuotannon päämäärät, ja jopa varautua niihin mitkä eivät ole edes vielä tiedossa. (Musgrove, 2003, 8)

Sanoin aiemmin, että elokuvan tekemisessä yksikään päätös ei ole merkityksetön. Kun luodaan elokuvan tyyli eli se, miltä elokuva näyttää, kameran ohella tärkeintä on lavastus- ja puvustussuunnittelu. (Lumet, 1995, 115)

Tuotannon budjetti vaikuttaa myös siihen missä formaatissa (35mm filmi, HD, RED jne.) tv-sarjaa taikka elokuvaa tehdään. Tämä on suoraan yhteydessä siihen kuinka paljon puvustusosasto pystyy panostamaan omaan jälkeensä ja kuinka paljon heillä on myös varaa huijata katsojia. Se mikä menee televisiossa läpi, ei välttämättä kelpaa isolla kankaalla. (Musgrove, 2003, 8)

Another difference often reflected in the costume budget is that on a TV show, no-one is going to see your work on a 30 foot high cinema screen, so you can get away with cheating stuff a bit more. (Collier, 2010)

Riippuu tuotannosta täysin miten paljon ennakkosuunnitteluun puvustukselle ja maskille varataan aikaa. On tuotantoja missä ei ole erikseen puvustajaa taikka maskeeraajaa. Näissä tapauksissa yleensä tuotantoassistentti on yhteydessä näyttelijöihin ja kertoo heille millaisissa vaatteissa ja maskeissa heidän odotetaan saapuvan kuvauksiin.

Pienemmissä tuotannoissa voi olla niin, etteivät puku- ja maskiosasto tiedä minkä kokoisia tai näköisiä näyttelijöitä kuvauksiin saapuu. Tämä tarkoittaa että heidän on oltava varautuneita kaikkiin tilanteisiin.
(Musgrove, 2003, 62)

Puvustusosaston johtaja on pukusuunnittelija, joka työskentelee läheisesti tuotannon muiden taiteellisesti vastuussa olevien ihmisten kanssa. Hänen taiteellisella vastuullaan on löytää ja säilyttää tuotantoon haluttu yleiskuva ja ilme puvustuksen kautta. Yleensä pukusuunnittelijalla käytössään puvustustiimi, jonka koko ja työnkuvat vaihtelevat tuotannoittain. Toimivana yksikkönä voisi nähdä esimerkiksi osaston jossa olisi pukusuunnittelijan lisäksi hänen assistentti, pukuhuoltaja ja puvustaja. Näissä kaikissa tehtävissä voi tuotannon koosta riippuen työskennellä montakin ihmistä.

Ennakkosuunnitteluun kuuluu yhteistyö muiden osastojen ja näyttelijöiden kanssa. Ohjaajalla ja näyttelijällä voi olla molemmilla omat näkemyksensä siitä miltä henkilöhahmon tulisi näyttää. Kuitenkin kaikki päätökset loppujen lopuksi tehdään budjetin, tuotannon tarpeiden ja tyylin mukaisesti. Tuotantopalavereissa eri osastot voivat keskustella näkemyksistään ja tarpeistaan ja auttavat kaikki näin toisiaan saavuttamaan yhteisen lopputuloksen.

Vaikka näyttelijöillä ei olisi vaatimuksia puvustuksen suhteen, on tärkeää että pukusuunnittelija on heihin yhteydessä ennen kuvauksia. Näin pukusuunnittelija pystyy kommunikoimaan näyttelijän kanssa hänen mahdollista huolistaan puvustuksen ja maskin suhteen. Näin voidaan

luoda hyvä luottamussuhde näyttelijän kanssa ja minimoidaan mahdolliset huolet. (Musgrove, 2003, 62)

Kun tuotannon kuvaukset käynnistyvät tietyt osastot työskentelevät tiiviisti yhdessä. Hius- maski- ja pukuosasto työskentelevät kaikki yhdessä. Kuvauksissa puvustaja työskentelee tiiviisti kuvaussihteerin kanssa. (Musgrove, 2003, 62)

Isommissa tuotannoissa osana pukuosaston ennakkosuunnittelua kuuluvat kamerateetit. Tällöin testataan tuotannossa käytettävän kameran kanssa läpi se että kaikki on varmasti kunnossa kun viralliset kuvaukset alkavat. Kamarateetit tehdään studiossa, oikeassa valaistuksessa ja paikalla on vain tarvittavat henkilöt (ohjaaja, näyttelijä, puku- ja maskisuunnittelija). Tämä mahdollistaa sen että pystytään tarkastamaan kovatko vaatteet, maski ja hiukset sopivia ja samalla selviää jos jotain muutoksia tulee tehdä. (Musgrove, 2003, 70)

Ihmisten työnkuvat puvustusosastolla vaihtelevat suuresti tuotantojen ja pukusuunnittelijan vaatimusten mukaan. Karkeasti puvustusosaston voi jakaa kahteen eri osa-alueeseen. Siihen puoleen joka tekee ennakkosuunnittelun ja toiseen joka työskentelee kuvauksissa. Lopputuloksena rajat työnkuvien välillä yleensä hämärtyvät ja ihmiset jakavat vastuuta erilaisissa työtehtävissä yhdessä. Esimerkiksi pukusuunnittelijan assistentti voi joutua auttamaan pukuhuoltajaa puvuston ylläpidossa. Taikka puvustaja voi olla jo ennakkosuunnittelu vaiheessa auttamassa pukusuunnittelijaa vaatehankinnoissa.

Vaikka työnkuvien rajat voivat olla puvustusosaston sisällä muuttuvia, on itse kuvauksissa tärkeää tietää mikä on oma työnkuva ja hoitaa se hyvin. Tuotannon koosta riippuen voi paikalla olla useampikin ihminen puvustusosastolta hoitamassa työtä kuvauksissa. Tärkeää on hyvä ennakkosuunnittelu ennen kuvauksia ja itse

kuvaustilanteessa tulee olla aina tietoinen siitä mitä vaatettaa/kenkää/korua/jne. tarvitaan milloin, missä ja kenellä. Käsittelen tarkemmin ennakkosuunnittelua ja puvustajan työnkuvaan kuvauspaikoilla myöhemmissä luvuissa.

In my opinion the best costume department is one that operates smoothly, has more experienced crew than not, follows a clear system and has an excellent Costume Supervisor. The role of this person should never be under-estimated – the Costume Designer may be the head of department, but the Supervisor is the person who keeps it all ticking.

One of the best examples I have seen (no names for this question I'm afraid) was a show where we had thousands of extras to dress in period costume in a couple of hours, the Costume Supervisor on this job was a real old hand with a great system – extras would enter one end of the “sausage factory” as we called it, - a giant tent about half a kilometer long - get costumed, through make-up then armory, and come out the other end to buses waiting to take them to set, completely camera ready. No fuss, just a well oiled machine run by experienced and professional crew members. On the other side, (also no names here) I worked on a foreign film where I was given or recommended “crew” who had no experience, no motivation, no respect and absolutely no clue about costuming for film, television, or anything. I had to fire most of them and then have an angry showdown with the producers to demand at least minimum qualified crew or I would leave. We still ended up understaffed and with in-experienced crew, so the Costume Supervisor and myself had to take on several additional roles and spend all of our (very limited) free time trying to catch up and fill in the blanks. Not ideal, and I wouldn't do it again. (Collier, 2010)

2.2 Puvustajan tehtävät ja työnkuva Salatut elämät -sarjassa

Työskentelin itse kahden vuoden ajan Salatut elämät -sarjassa puvustajana. Omat kokemukseni puvustajana olemisesta työelämässä perustuu täysin tähän ajan jaksoon. Tuotantoa tehdään nopealla tahdilla ja se edellyttää puvustajalta erityisesti joustavuutta, nopeutta ja yhteistyökykyä. Salatut elämät -sarjassa kuvataan viikossa noin viisi 23-minuuttista jaksoa. Jokaisen viiden osan kohtaukset kuvataan epäkronologisessa järjestyksessä, mikä vaatii puvustajalta myös erityistä tarkkuutta. Puvustettavien määrä on myös varsin iso. Vakituksia rooleja on yli 20 ja vierailevia rooleja kuukausitasolla kymmenittäin. Puvustajan työ alkaa ennen kuvauksia sillä että hän itse tekee vaatepurut tulevan viikon kuvausaikatauluun. Tätä kautta hän tietää mitkä vaatteet kenelläkin hahmolla kuuluu olla. Puvustajan vastuulla on toteuttaa oikein pukusuunnittelijoiden tekemät vaatepurut ja ylläpitää niitä klaffissa (eli seurata jatkuvuutta) koko kuvausten läpi.

Salatut elämät -sarjan puvustajan työtehtäviin pääpiirteittäin kuuluu huolehtiminen näyttelijöiden virheettömästä puvustuksesta kuvausten aikana, kohtausten valokuvaaminen ja klaffipäiväkirjan ylläpito. Puvustaja huolehtii vaatteiden kuljetuksesta kuvauspaikalle ja hoitaa tarvittavat vaatevaihdot, ilman että se vaikeuttaisi tuotannon tekemisen tahtia. Sivuan muissa kappaleissa omia kokemuksiani puvustajan työnkuvasta (ennakkosuunnittelu, studio- ja lokaatiokuvaukset, kommunikointi työryhmän kanssa).

2.2.1 Salatut elämät

Salatut elämät (puhekielessä yleisimmin Salkkarit) on suomalainen Fremantle Median tuottama ja MTV3:n esittämä saippua- ja draamasarja. Sarjan ensimmäinen osa esitettiin MTV3:lla maanantaina 25. tammikuuta 1999. Sarjaa suunniteltiin tehtävän 540 jaksoa alkuvuoteen 2002 asti, mutta sopimusta on jatkettu useita kertoja. Tämän hetkinen tieto on että sarja tulee jatkumaan vielä kevääseen 2015 asti ja mahdollisesta sarjan jatkosta senkin jälkeen neuvotellaan. Sarjassa on ns. vakituksia näyttelijöitä yli 20, joista alusta

asti mukana on ollut kolme: Esko Kovero, Jarmo Koski ja Anu Palevaara, joka oli tosin poissa sarjasta äitiyslomansa ajan vuosina 2001–2002.

Salatut elämät voisi sijoittaa saippua- ja draamasarja kategoriaan. Sarja on kerännyt vuosien saatossa paljon huomiota käsittelemällä monia vaikeita asioita kuten huumeita, alkoholismia, perheväkivaltaa, syöpää, rasismia, insestiä, raiskaamista, HIV:tä, koulukiusaamista jne. Saippuamaisesti sarjassa on paljon käsitelty vaikeita ihmissuhteita johon kuuluu kolmiodraamat ja pettämistä. Lähes kaikki sarjan avioliitot ovat päättyneet avioeroon tai puolison kuolemaan. Yksi tyypillinen saippuasarja ominaisuus on lasten nopea vanhentuminen. Esimerkiksi kesätauon aikana sarjan vauvoista saattaa kasvaa kouluikäisiä lapsia ja kouluikäisistä lapsista teini-ikäisiä nuoria, vaikka sarja muuten draamallisesti jatkuisi samasta tilanteesta tauon jälkeen.

Suurin osa sarjan tapahtumista sijoittuu kuvitteelliselle Pihlajakadulle, joka sijaitsee Helsingin Ullalinnassa. Sisäkohtaukset kuvataan suurimaaksi osin Helsingin Konalassa sijaitsevassa studiossa. Ulkokuvauksia kuvataan pääosin Ullanlinnassa, mutta sarjaa on kuvattu vuosien aikana myös muualla Helsingissä ja Etelä-Suomessa. Sarjassa on vierailtu myös Lapissa, Tampereella ja ulkomailla on käyty Kanariansaarilla ja Liettuassa.

Sarjaa tehdään viiden jakson ryppäissä, joiden kuvaamiseen menee yhteensä kaksi viikkoa. Ensimmäisellä viikolla kuvataan ulkokohtauksia, yleensä kolme päivää ja toisella viikolla kuvataan yleensä neljä päivää studiossa. Ulkokohtaukset tehdään yhdellä kameralla ja studiokohtaukset monikameratekniikalla, kolmen kameran avulla. Jaksot kuvataan noin puoli vuotta ennen niiden esittämistä, mikä tarkoittaa sitä että tekijät ovat noin sata jaksoa edellä televisiossa esitettäviä jaksoja.

2.3 Puvustajan ennakkosuunnittelu ja valmistautuminen kuvauksiin

This comes down to foresight and experience. For the individual costumer, it is important to know the script inside out – and make sure you have the latest version - keep all your breakdowns up to date and prepare a set book, and of course your set-bag. (Collier, 2010)

Salatut elämät -sarjassa puvustajan tekemät viiden jakson ryppäät jaksottuvat lokaatio- ja studioviikkoon. Lokaatiossa kuvataan yleensä kolme päivää ja studiossa neljä. Tavallisesti puvustajan työviikko alkaa lokaatioviikolla niin, että hän itse varaa työviikon valmisteluun aikaa yhden päivän ja valmistautuu samalla tulevaan kuvausviikkoon (myös studioviikolla ennakkosuunnitteluun menee yksi päivä). Puvustajan vastuulla on että kuvausamuna tarvittavat vaatteet ovat näyttelijöiden löydettävissä oikeilta paikoiltaan ja ettei mitään tarvitse alkaa enää siinä vaiheessa etsimään. 'Salkkareissa' pukusuunnittelutiimi tekee käsikirjoitus- ja hahmojen vaatepurut ja puvustajan tehtäväksi jää vastata näiden oikein toteutumisesta kuvaustilanteessa.

Toivottavasti käsikirjoitus on ensimmäinen työkalu, jolla aloitat tuotannon tekemisen. (Musgrove, 2003, 64)

Itse aloitin työviikkoni aina lukemalla kuvattavien jaksojen käsikirjoitukset. Kun käsikirjoituksen luki läpi hyvin ja ajatuksella, ongelmatilanteita kuvauksissa oli helpompi ratkaista.. Toisinaan kävi niin että näyttelijälle piti kertoa miksi hänellä oli kohtauksessa jokin tietty vaate/koru/jne. Koin että kun puvustaja tiesi mitä käsikirjoituksessa tapahtuu, hän samalla luo ammattimaista ja huolellista kuvaa itsestään.

Salkkareissa puvustajan työnkuvaan kuului purkaa tulevan viikon kuvauspäivät kuvausaikatauluun. Vaatepurut oli tehty hahmokohtaisesti ja niistä käy ilmi mitkä vaatteet ja korut tulee hahmolla olla missäkin kohtauksessa. Puvustajan työtä helpotti se

että aikataulussa ja vaatepuruissa on tietyt samat informaatiot (kohtausnumero, lyhyt kohtauksen kuvaus, hahmot kohtauksessa), jotka varmistavat sen että puvustajan tekemät purut aikatauluun ja vaatepurkuihin menivät oikein. Itselleni kuvaustilanteessa aikataulu, johon vaatevaihdot ja muut huomiot oli kirjattu ylös, oli tärkein työväline. Puvustajan vastuulla oli myös se että oikeat vaatteet löytyivät kuvauspäivän aamuna joko lokaatio- taikka studiorekiltä.

Puvustaja vastaa kuvaustilanteesta siitä, että mahdolliset vaatevaihdot ja kaikki vaatteisiin liittyvä sujuu ongelmitta. Tärkeää on olla järjestelmällinen ja huolellinen ennen kuvauksia ja kuvauksissa, erityisesti jos vaatevaihtoja on paljon. Puvustajan vastuulla on että vaatevaihdossa kaikki on kunnossa ja tallessa, kun näyttelijä saapuu. Tässä vaiheessa mitään ei enää tulisi alkaa etsimään. Puvustajan vastuullaan on se kun studio- taikka ulkokuvauksissa on vaatevaihdon aika, hän on tietoinen siitä, informoi kuvausryhmää ja näyttelijää ajoissa ja myös hoitaa sen moitteettomasti.

Jan Musgrove tiivistää kirjassaan 'Make-up, hair and costume for film and television.' (2003) hyvin sen mikä aina yhdistää puvustajan työtä ja työpäivää, kuvattiin sitten studiossa taikka lokaatiossa. Puvustaja on yleensä ensimmäinen ihminen joka saapuu kuvausaamuna paikalle ja helposti lähtee vasta viimeisenä pois.

Kuvausaamuna on tärkeää olla ajoissa paikalla, aina ennen näyttelijöitä. Tällöin jää aikaa varmistaa että päivän ensimmäiset vaatteet ovat valmiina, eikä niistä puutu mitään. Näin luodaan näyttelijällekin stressitön päivänalku. Oman kokemukseni perusteella voin sanoa, että viimeinen asia mitä haluat 06 aamulla kohdata, on vaatteiden takia stressaantunut näyttelijä. Itse alkavan kuvauspäivän aamuna käytin myös mahdollista ylimääräistä aikaa hyväksi siihen, että valmistauduin jo seuraavaan kuvauspäivään. Jos oli mahdollista laitoin sivuun jo sen päivän vaatteita. Näin kuvauspäivän lopussa oli vähemmän huolehdittavaa seuraavasta työpäivästä.

Ennen kuvauksia ja kuvauspaikalle siirtymistä puvustajan kannattaa aina tarkistaa, että hänellä on mukanaan kaikki tarvittava. Aikataulu, vaatepurut, kamera ja vaatehuoltopakki ovat tärkeimpiä puvustajan työkaluja kuvauksissa. Kuvia tulisi ottaa näyttelijöistä aina jokaisesta kohtauksesta, kamera kulkee helposti taskussa koko kuvausten ajan ja siitä on nopea tehdä tarkistuksia, jos siihen on tarvetta. Kuvauspäivän päätteeksi kuvat on aina kannattavaa printata, merkata tarvittavalla kohtausinformaatioilla ja kirjata myös niihin mahdolliset vaatemuutokset ja huomiot. Kuvat voi myös järjestää itselleen erilliseen kansioon jossa ne pysyvät hyvin järjestyksessä ja siisteinä.

Huoltopakista tulisi löytyä kaikki vaatehuoltoon liittyvä, jonka voi kuljettaa pienessä tilassa paikkaan kuin paikkaan. Sitä voi ajatella ikään kuin puvustajan työkalupakkina, josta löytyy kaikkea neuloista, lankoihin ja bensa (bensa on lähes korvaamaton tahrannoistaja).

Puvustajan ennakkovalmistelut ennen kuvauksia riippuvat myös siitä millaisissa olosuhteissa kuvataan ja mitä. Studiossa olosuhteet ovat helpommat ja yllätyksiin on helpompi varautua. Lokaatiokuvauksissa on taas monta osatekijää, jotka voivat hankaloittaa puvustajan työtä. Koska lokaatio- ja studiokuvaukset eroavat toisistaan, käyn ne kuvaustilanteina erikseen läpi seuraavana. Itse olen Salatut elämät -sarjassa tottunut ensiksi kuvamaan lokaatiossa, joten aloitan läpikäymisen siitä.

Studio & location are very different, as in a studio you have a controlled environment and usually the right crew and equipment, with locations you are always fighting against losing the light, weather changes, random by-passers & crew, licenses, set safety, dangerous animals/insects, basically a million unseen variables. (Collier, 2010)

2.3.1 Lokaatio

Lokaatiokuvauksilla tarkoitetaan studio-olosuhteiden ulkopuolella tapahtuvaa kuvausta. Lokaatiokuvaukset voivat tapahtua sekä ulko- että sisätiloissa, esimerkkejä ovat katu, ravintola, uimahalli, metsä. Lokaatiokuvaukset tuovat kaikille osastoille omat haasteensa ja eroavat paljon studiokuvauksista. Lokaatiossa on paljon tekijöitä mitä ei pystytä hallitsemaan ja ryhmän on totuttava jopa äkillisiin muutoksiin. Tämä koskee erityisesti myös puvustajaa ja siksi lokaatiokuvauksiin tulee valmistautua hyvin.

Sidney Lumet toteaa kirjassaan 'Elokuvan tekemisestä' (1995) hyvin studion ja lokaation eroista, kun on ensiksi kuvaillut normaalin studiokuvauspäivän ja valmistautuu kertomaan lokaatiokuvauksista.

Jos tämä kaikki kuulostaa erittäin kovalta työltä, saanen vakuuttaa teille, että sitä se on. Ja elokuvan kuvaamisen osalta tämä on ollut helppo osuus. Olemme olleet studiossa. Meillä on ollut kaikki langat käsissämme. Häiriötekijöitä ei ole ilmaantunut. Kaikki tämä menetetään, kun lähdemme ulkokuvauspaikoille. (Lumet, 1995, 152)

Tulevan ulkokuvausviikon aikataulusta puvustaja pystyy näkemään missä kaikkialla tullaan kuvaamaan ja ennakoimaan viikkoa ennakkosuunnittelu vaiheessa. Vuodenaika ja sää ovat suurimmat vaikuttajat siihen miten puvustajan kannattaa viikkonsa valmistautua. Itse katsoin aina valmistelupäivänä internetistä tulevan viikon sääennusteen läpi ja myös kuvauspäivän aamuna varmistin vielä päivän sään. Sateen mahdollisuus ja kylmä ilma ovat ympärivuotisia ongelmia. Vaikka päivällä olisi aurinkoista ja lämmintä, voi illalla sataa vettä ja lämpötila laskea, tähän kaikkeen on puvustajan varauduttava. Kylmänä aamuna kannattaa roolivaatteiden kanssa laittaa villaisia alusvaatekerrastoja lämmittämään. On tärkeää pitää näyttelijät hyvän näköisinä ja tyytyväisinä tilanteessa kuin tilanteessa.

Jos sää muuttuu radikaalisti voi puvustaja neuvotella pukusuunnittelijan kanssa mahdollisista vaatemuutoksista, jotka helpottavat sekä puvustajan että näyttelijän työtä. Jos sää kylmenee ja sataa, voidaan ulkokuvauksiin vaihtaa näyttelijälle paksumpi takki ja antaa sateenvarjo. Tämä tietysti edellyttää että vaatteet pysyvät klaffissa, eikä tule jatkuvuusvirheitä. Kaikki mahdolliset vaatemuutokset, jotka tehdään ennen kuvauksia taikka kuvausten aikana, täytyy puvustajan kirjata itselleen ylös ja valokuvata.

Sää voi myös vaikuttaa lokaatiokuvauksiin niin että kuvauspäivien aikataulut muuttuvat täysin. Joskus jopa niin lyhyellä varoitussajalla kuin vasta kuvauspäivän aamuna. Tämä tapahtuu vain tietysti jos olosuhteet ovat täysin mahdottomat suunnitellulle kuvaukselle. Sen sijaan että menetettäisiin yksi kuvauspäivä, muutetaan päivän aikataulu niin että kuvataan jossain muualla esimerkiksi jonkin muun päivän kohtauksia. Tämänkaltaiseen muutokseen vaikuttavat tietysti se miten näyttelijät ovat käytettävissä ja pystyvätkö puku -ja maskiosasto joustamaan myös. (Musgrove, 2003, 41)

Valmistelupäivänään puvustaja voi pakata käytössä olevaan autoon tarvittavat työvälineensä: sateenvarjoja, lämpötakkeja, kumisaappaita, ekstra hanskoja ja sukkia, huopatosuja. jne. Tärkeää on se että on varautunut ihan kaikkeen ja pystyy sopeutumaan muuttuviin tilanteisiin. Aina on sukkahousuja jotka menevät juuri ennen kuvausta rikki taikka rankkasade voi yllättää kun vähiten sitä odotat. Kuten aikaisemmin mainittu vaatehuoltopakki eli ns. puvustajan työkalupakki on oman kokemukseni perusteella yhtä tärkeä työkalu kuin vaatepurut, aikataulu ja kamera.

Shooting on location can take you to some great places - One of my favorites was in an ancient forest near Budapest – magic. Last week we were shooting inside an 800 year old castle in Germany for the film “Iron Sky” – great location. When I was in Australia we shot “The Pacific” in a tropical rainforest in far north Queensland – lots of heat, snakes, (we had a

full-time snake wrangler on set) and sunstroke to be had, but our luxurious accommodation & generous per diems more than made up for that.
(Collier, 2010)

Lokaatiossa myös mahdolliset vaatevaihdot ovat hieman haasteellisempia kuin studiossa. Riippuen kuvauspaikasta on puvustukselle ja maskille yleensä varattu oma tila, esimerkiksi hotellissa oma huone puvustukselle ja maskille. Tämä huone yleensä jaetaan myös catering-tilana, joka käytännössä voi välillä tarkoittaa sitä että koko muu kuvausryhmä juo kahvia samassa pienessä tilassa jossa yrität samalla vaihtaa näyttelijälle vaatteita. Ulkokuvauksissa pukuvaihdolle on, tuotannosta riippuen, varattu oma tilansa, esimerkiksi asuntoauto. Mutta tulee myös varautua tilanteeseen missä ei ole sitäkään käytössä ja vaatevaihto suoritetaan pihalla, kadulla, rappukäytävässä taikka henkilöauton takapenkillä. Tärkeää on se että puvustaja ei koskaan menetä hermoaan vaan osaa sopeutua, ottaa rauhallisesti ja hoitaa työnsä hyvin tilanteessa kuin tilanteessa.

Lokaatiokuvauksissa täytyy kaikelle varata lisääaikaa, erityisesti jos puvustus ja maskeeraus tehdään näyttelijälle vasta kuvauspaikalla. Toisinaan on puvustajan ja maskeeraajan vastuulla löytää itselleen sopivat ja toimivat tilat lokaatiosta ennen kuin näyttelijät saapuvat paikalle. Lokaatiossa työskentely voi olla ammatillisesti turhauttavaa kun ei ole oikeaa tilaa missä työskennellä. Ei ole välttämättä tarpeeksi tilaa, valaistus on väärä, pistorasiat ovat hankalassa paikassa, taikka pahimmillaan kuvataan paikassa jossa ei ole käytössä sähköä, vettä taikka vessoja.
(Musgrove, 2003, 40)

Lokaatiokuvauksissa kuvaamisen tahti on yleensä myös hitaampaa kuin studiossa. Salatut elämät -sarjassa lokaatiossa määrällisesti kuvattiin vähemmän kohtauksia kuin studiossa, mutta työpäivät olivat yhtä pitkiä, joskus jopa pidempiä. Erona oli myös tietysti se että studiossa kuvattiin monikameratekniikalla ja lokaatiossa yhdellä kameralla.

Lokaatiokuvaukset ovat myös näyttelijöille usein raskaampia kuin studiokuvaukset. Kaikki lokaatiokuvausten haitat mitkä vaikuttavat tekniseen ja taiteelliseen työryhmään vaikuttavat myös heihin. Lokaatiokuvauksissa, erityisesti jos kuvataan ulkona, on puvustajalle tärkeää pitää huolta näyttelijöistä. Liian kuuma taikka kylmä sää vaikuttaa heti näyttelijään ja puvustaja on se jonka tehtävä on helpottaa näyttelijän olotilaa näissä tilanteissa. Esimerkiksi kuumassa auringon paahteessa seisominen mustissa roolivaatteissa on helpompaa kun puvustaja pitää sateenvarjoa näyttelijän päällä. Aina ei ole aikaa taikka mahdollisuutta näyttelijälle poistua kuvaustilanteesta vilvoittelemaan muualle. Kylmällä säällä puvustaja vie kuvien välissä näyttelijälle lämpötakin ja niin edelleen.

Roolivaatteet asettavat aina näyttelijöille tiettyjä rajoitteita, esimerkiksi harvoin talvella näkee roolihahmolla kameran edessä samanlaista pilkkihaalaria kuin kuvausryhmällä on kameran takana. Näyttelijällä voi esimerkiksi kohtauksen vaatteisiin kuulua kengät joiden kanssa pitkään seisominen rasittaa hänen jalkojaan. Tällöin puvustajalla tulee olla vaihtokengät kohtauksessa mukana, jotka näyttelijä voi kuvien välissä vaihtaa jalkaansa. Lokaatiokuvaukset ovat näyttelijöille toisinaan stressaavia ja koko työryhmän tulisi helpottaa heidän oloaan kuvauksissa mahdollisimman paljon, niin ettei stressi, väsymys, kuumuus taikka kylmyys näy kameran edessä.

Tärkeää on myös olla koko ajan tarkkana lokaatiokuvauksissa. Puvustajan kannattaa tehdä merkintöjä itselleen ja ottaa valokuvia kuvattavista kohtauksista. Puvustaja voi aina myös kääntyä kuvaussihteerin puoleen, joka pitää kirjaa kaikista kuvattavista oloista, hän seuraa jatkuvuutta ja huolehtii ettei kuvattavassa tapahtumassa, lavastuksessa tai puvustuksessa ole ristiriitaisuuksia.

Jos kuvattava kohtaus ei ole missään yhteydessä muihin tuleviin kohtauksiin niin puvustajalle riittää että keskittyy pelkästään siihen kohtaukseen, eikä hänen tarvitse murehtia tulevasta. Esimerkiksi missä kädessä näyttelijä kantaa käsilaukkua. Puvustajan

täytyy huolehtia että laukku pysyy koko kohtauksen ajan samassa kädessä vaikka kuvakulmat vaihtuvat ja kohtauksen kuvaaminen kestää yli tunnin.

Jos kohtaaminen on yhteydessä studiossa kuvattavaan kohtaukseen, on tärkeää tehdä hyvät muistiinpanot ja ottaa valokuvia. Yleensä jatkumot ulkokuvauksiin kuvataan vasta päivien, joskus jopa viikkojen päästä ja on puvustajan vastuulla että jatkuvuus vaatteissa säilyy. Esimerkiksi jos näyttelijällä on sateenvarjo ja hän asuu rappukäytävään sisälle, ja suora jatko tähän kuvataan vasta viikon päästä studiossa, niin on puvustajan vastuulla että asukokonaisuus sateenvarjoineen on täysin sama kuin lokaatiossa kuvatussa.

Loppujen lopuksi, kuvaukset on hoidettava loppuun, satoi tai paistoi. Usein kaikki osastot joutuvat tekemään lokaatiokuvauksissa kompromisseja ja toisinaan jopa tinkimään omasta työstään. Lokaatiossa työskentely voi usein olla turhauttavaa, erityisesti jos sinulla ei ole käytössä ympäristöä jossa voisit tehdä työsi täydellisesti ja silti tuotannollisesti odotetaan että lopputulos on täydellinen. Lokaatiokuvauksissa puvustajan tulee olla huolellinen, tarkkaa, sietää hyvin stressiä ja muuttuvia tilanteita. Näyttelijöiden kanssa hänen tulee olla yhteistyökykyinen ja miellyttävä tilanteessa kuin tilanteessa.

2.3.2 Studio

Tv-sarjoissa ja elokuvissa studiossa kuvataan yleensä tarinan kannalta tärkeimmät tapahtumapaikat, joissa vietetään eniten aikaa. Salatut elämät -sarjassa studioon oli rakennettu esimerkiksi päähenkilöiden asunnot, kauppa, rappukäytävä. Kaikki interiöörejä, jotka ovat tulleet katsojille tutuksi viimeisten yli 10 vuoden aikana.

Studio koko vaikuttaa suoraan siihen millaiset tilat puvustuksella on käytössä. Isoissa studioissa puvustuksella on omat tilansa ja varastonsa, pienimissä tilat jaetaan yhdessä maskiosaston kanssa. (Musgrove, 2003, 30)

Salatut elämät -sarjaa kuvattiin studiossa kolmella eri kameralla ns. monikameratuotantona. Tekemisen tahti oli kova ja vaatevaihtoja voisi olla jokaisen kohtauksen jälkeen. Itse olin ennakkosuunnitelu päivänä purkanut kuvauspäivän aikatauluun ja pystyin näin seuraamaan tarkasti missä mennään ja omien merkintöjeni perusteella suorittamaan tarvittavat vaatevaihdot. Käytössäni oli myös vaatepurkukopiot joista pystyin tarkistamaan, että olinko varmasti laittanut oikeat vaatteet oikeaan kohtaukseen. Studio oli helpommin hallittavissa kuin lokaatiokuvaukset, tällöin jäi huolekseni se että kovassa tekemisen tahdissa vaatteet pysyivät klaffissa ja vaatevaihdot sujuivat ripeästi kohtausten välillä.

Vaatevaihdot suoritetaan, riippuen studiosta, joko erillisessä puku- ja maskihuoneessa taikka ajansäästämiseksi studionlavasteissa, lähellä lavastetta jossa kuvataan. Kuvaustilanteessa on puvustajan oltava paikalla seuraamassa tarkasti kuvauksia ja kun siirrytään seuraavaan kohtaukseen hakea näyttelijät vaatevaihtoon. Kun näyttelijät saapuvat vaatevaihtoon on tärkeää että kaikki on heille jo valmiina, eikä vasta siinä tilanteessa aleta etsimään tarvittavia vaatteita. Studiossa puvustajan työtä helpottaa se jos käytössä on vaaterekki, jota voi pyörillä liikutella ympäri studiota tarpeen mukaan.

Studiokuvauksissa on vähemmän yllättäviä tekijöitä kuin lokaatiossa. Suurimpia ongelmia puvustajalle voivat aiheuttaa kaikki mahdolliset jo ennakkoon suunnitellut erikoistapaukset, jotka vaikuttavat puvustukseen. Esimerkiksi kohtaus jossa näyttelijä kaataa paidallensa kahvia. Tämänkaltaiset kohtaukset ovat ennakkoon suunniteltuja ja yleensä puvustajalla on sovittu määrä samaa paitaa kuvauksissa mukana, jos otto täytyy ottaa uudestaan taikka jos sama toiminto kuvataan monessa eri kuvakulmassa. Tietysti on aina mahdollisuus siihen että kahvia kaatuu näyttelijän päälle oikeasti vahingossa. Tällöin puvustajan tulee reagoida nopeasti tilanteeseen ja ripeästi keksiä ratkaisu. Onneksi studiossa on yleensä enemmän mahdollisuuksia (esimerkiksi mahdollinen pukuhuoltaja ja hänen työhuone) ratkoa tämänkaltaisia ongelmia kuin lokaatiossa.

Puvustajan työnkuvaan studiossa kuuluu ylläpitää mahdolliset jatkumot lokaatiokuvauksien välillä. Erityisesti jos lokaatiossa ja studiossa kuvattavat kohtaukset ovat suoraa jatkumoa keskenään, on tarkkaa että puvustus pysyy virheettömänä. Esimerkiksi jos näyttelijä unohtaa studiokohtauksessa ottaa ulos lähteissään laukun mukaansa ja lokaatiossa kuvatussa materiaalissa hänellä onkin laukku, tämä on jatkuvuusvirhe. Jos jatkuvuusvirheitä tapahtuu, on parasta niistä ilmoittaa heti kun nämä huomaa. Tietyissä tilanteissa on mahdollista että studio kohtaukset kuvataan uudestaan mutta näissä tapauksissakin käytetään harkintaa, koska jokainen kohtaus, joka pitää kuvata uudestaan maksaa tuotannolle aikaa ja rahaa.

2.4 Puvustaja kuvauksissa

Jokaiselta osastolta tulisi kuvauksissa olla paikalla ainakin yksi henkilö. Isommissa tuotannoissa tietyllä näyttelijällä voivat olla omat henkilökohtaiset maskeeraajat ja puvustajat, jotka pitävät huolta hänestä. Tämä on käytäntönä yleensä elokuvissa ja se helpottaa jatkuvuuden seuraamista. (Musgrove, 2003, 38)

Puvustajan tulisi olla aina kuvauksissa kuvaustilanteessa paikalla, jos hän siihen pystyy. Hänen tulee ennen kuvauksia tarkastaa kohtauksessa olevien näyttelijöiden vaatteet ja kuvauksen aikana seuraa tarkasti mitä kameran edessä tapahtuu. Jos on mahdollista puvustajan olisi hyvä seurata monitorista kuvattavaa kohtausta. Näin hän tietää mitä kuvassa näkyy ja mitä ei. On toisinaan tilanteita joissa puvustaja joutuu olemaan poissa kuvaustilanteesta (esimerkiksi aikataulullisesti hänen pitää puvustaa lokaatiossa toista näyttelijää), tällöin hänen kannattaa sopia esimerkiksi maskeeraajan taikka kuvaussihteerin kanssa mahdollisesta yhteistyöstä ja avusta.

Kuvauksissa tilannetaju on tärkeää. On annettava rauhaa muille työryhmänjäsenille, erityisesti näyttelijät tarvitsevat omaan tilansa kun he valmistautuvat kuvaukseen. Hyvä puvustaja oppii lukemaan tilanteita ja näkemään sen milloin on hyvä lähestyä näyttelijää

ja milloin ei. Yleensä parasta on mennä tekemään viimeiset vaatesäädöt vasta hieman ennen kuin aletaan kuvaamaan.

Ennen jokaista kohtausta taikka kuvaa apulaisohjaaja kutsuu tekemään viimeiset puku- ja maskitarkastukset. Jokaisen tulisi oppia mikä on tärkeää ja mikä ei. Näyttelijöiden ja ohjaajan mielestä ei ole mitään sen ärsyttävämpää kuin se jos hössötetään turhista asioista. (Musgrove, 2003, 38)

Välillä lokaatiokuvauksissa joudutaan kuvamaan pienissä tiloissa, jossa kuitenkin kaikkien osastojen tulisi pystyä työskentelemään. Toisinaan ei ole kuitenkaan mahdollista että kaikki mahtuvat olemaan itse kuvauspaikalla. Tällöin on apulaisohjaajan tehtävä kutsua puku ja maski tekemään viimeiset tarkistukset ennen varsinaista kuvausta. (Musgrove, 2003, 24)

Kuvauksissa vaatevaihdot on harvoin otettu aikataulussa huomioon ja yleensä mahdolliset vaihdot joudutaan tekemään ns. lennossa. Puvustukselle ja maskeeraukselle on kuitenkin annettava se aika jonka he vaativat. Tietysti vaatevaihdot hoidetaan mahdollisimman nopeasti mutta niin ettei lopputulos kärsi siitä. Puvustajan tulee myös osata käsitellä näyttelijöitä vaatevaihtotilanteissa. Esimerkiksi kiireessä kaikkien pinna kiristyy, eikä puvustaja ole siinä asemassa että hän voisi käskää näyttelijöitä toimimaan ripeämmin (vaikka apulaisohjaaja sitä puvustajalta toivoisikin). Kiireellisissä tilanteissa puvustajan tulee käyttää ihmistuntemustaitojaan, niin että tilanteet saadaan oikeasti menemään nopeasti eteenpäin.

Puvustajan tulee kuvaustilanteissa olla valpas ja ajan tasalla. Hänen tulee olla tietoinen mahdollisista tulevista pukuvaihtoista ja valmistella ne. Samalla hänen tulee seurata kuvattavaa kohtausta, pysyä selvillä jatkuvuudesta ja dokumentoida itselleen muistiin (kameralla) kuvatut kohtaukset. Toisinaan kaiken tämän keskellä hänen tulee myös valmistautua jo seuraavaan kuvauspäivään.

Salkkareissa itse studiokuvausten aikana valmistelin myös seuraavan kuvauspäivän vaatteita puvustossa. Tämä tietysti vaati sitä että osasin aikatauluttaa oman päiväni niin että ehdin hoitamaan hyvin tarvittavat työt itse kuvauksissa ja oikeissa väleissä kävin puvustossa laittamassa valmiiksi seuraavaa kuvauspäivää. Tämä vaati järjestelmällisyyttä, tarkkuutta ja stressinsietokykyä.

3 Yhteistyö muun kuvausryhmän kanssa

Tuotannon tekemiseen tarvitaan monia eri osastoja ja henkilöitä. Kaikki he tarvitsevat oman tilansa ja aikansa työnsä tekemiseen. Työryhmän jäsenten persoonallisuudet eroavat toisistaan paljon ja kaikilla on omat mielipiteensä. Tämä tietysti tuo aina oman jännittävän lisänsä tuotantoon, mutta voi myös aiheuttaa ongelmatilanteita. Tämän kaltainen työ jo itsessään luo tarpeeksi kovia jännitteitä, ilmankin näitä työryhmän välisiä erimielisyyksiä. Nämä erimielisyydet tulisi jättää minimiin kuvauksissa. (Musgrove, 2003, 22)

TV-sarjan tai elokuvan tekeminen on yhteistyötä ja tulisi aina muistaa että kaikki työskentelevät saman tuotannon hyväksi. Sosiaalisia taitoja tarvitaan paljon, koska työryhmässä voi olla mitä erilaisimpia persoonia. Puvustaja joutuu työssään tekemään yhteistyötä monien eri osastojen kanssa, erityisesti juuri kuvauksissa. Kaikkein läheisimmin puvustaja tekee töitä näyttelijöiden kanssa. Käsittelen seuraavissa kappaleessa puvustajan suhdetta muihin työryhmän jäseniin ja osastoihin. Kuten aikaisemmin olen maininnut työnkuvat ja käytännöt ovat tuotantokohtaisia, joten mitään täydellistä totuutta ei ole.

Isoissa tuotannoissa tiimityö on välttämätöntä. Päivät alkavat aikaisin aamulla ja 12 tunnin työpäivä voi olla vielä lyhyt. Ihmiset ympärilläsi ovat ystäviäsi ja työtovereitasi koko tuotannon ajan. Aamiainen, lounas ja iltapala syödään työtoverien kanssa. Yleensä tuotannon aikana syntyy läheisiä ystävyys-suhteita ja tuotannon päätyttyä voi kokea suurtakin menetystä. Kunnes taas tauon jälkeen alkaa uusi tuotanto ja tapaat uusia ihmisiä joihin tutustua. (Musgrove, 2003, 23)

Communication is important, and there is often a severe lack of it between departments that leads to confusion & inefficiency (and thus greater

expenditure). This is made even harder when you are on a production with a crew speaking 3 different languages. So although there is always a demand for information, you simply can't rely on getting it. (Collier, 2010)

On hyvä osata kuunnella muita. Sinun pitää pystyä samaistumaan muihin, erityisesti näyttelijöihin, eikä koskaan ylireagoida stressin alla. (Musgrove, 2003, 24)

3.1 Näyttelijät

Puvustaja on erittäin läheisessä suhteessa näyttelijöihin. Puvustaja pääsee omalla tavallaan erittäin läheiselle ja intiimillekin tasolle näyttelijöiden kanssa. Näyttelijät luottavat puvustajaan siinä että kameran edessä he ovat juuri oikeissa vaatteissa, juuri oikean näköisinä. Näyttelijöiden ei tule stressata roolivaatteistaan.

With actors you will often be dressing them every day, or doing standby on set for them, so you work quite closely – difficult if you don't like them or they don't like you, as it's a very intimate environment, but if you are lucky they are more professional than prima donna. (Collier, 2010)

Näyttelijät voivat olla kaiken ikäisiä, kokoisia ja näköisiä. Yleensä kaikilla heillä on jonkinlainen käsitys omasta ulkonäöstään ja mielipiteensä roolivaatteistaan. Voi olla että puvustaja joutuu tilanteeseen jossa näyttelijä tuntee olonsa epävarmaksi jossain roolivaatteessa, eikä ole sovitustilanteessa ilmaissut mielipidettään pukusuunnittelijalle. Tällöin jää puvustajan tehtäväksi osata kuunnella ja myös ehkä puolustaa pukusuunnittelijan tekemää valintaa. On myös tilanteita joissa näyttelijät itse pyytävät puvustajaa kertomaan pukusuunnittelijalle esimerkiksi liian pienistä kengistä tai epäistuvista housuista.

A show I worked on called Farscape had many cast in heavy prosthetic makeup, with lots of armour or heavy costuming – we had cool-suits and portable air-con, but it was not entirely unknown for people to pass out... So the comfort of the actors is paramount – they can't do their jobs otherwise, and they will make yours a lot harder if they don't like their costume or are not comfortable in it. (Collier, 2010)

Hyvät sosiaaliset taidot ja ihmistuntemus ovat tärkeitä ominaisuuksia kun työskennellään näyttelijöiden kanssa. On myös tilanteita joissa näyttelijät voivat purkaa stressiään puvustajaan ja tällöin testataan erityisesti puvustajan omaa stressinsietokykyä.

Kuvauksissa puvustajan on osattava antaa näyttelijöille työrauhansa ja osata lähestyä heitä oikealla hetkellä.

3.2 Pukusuunnittelija ja maskiosasto

Puvustaja on eniten koko tuotannon ajan tekemisissä pukusuunnittelijan kanssa. Hän on koko puvustusosaston johtaja ja puvustajalle vahvin linkki ohjaajaan ja tuottajiin. Puvustaja toteuttaa kuvauksissa pukusuunnittelijan visiota.

Kuvausten aikana pukusuunnittelija usein haluaa pysyä myös ajan tasalla siitä mitä kuvauksissa tapahtuu. Hänen kanssaan on hyvä kommunikoida kaikista isoimmista muutoksista ja mahdollisista ongelmista. Esimerkiksi jos sää vaihtuu yllättäen ja näyttelijä haluaa itselleen ulkokuvauksiin lämpimämmän takin.

Salatut elämät -sarjassa itse toimin kuvausten aikana niin että kuvauspäivien jälkeen jätin pukusuunnittelijan pöydälle kopiot klaffikuvista, joita jatkuvuuden seuraamiseksi otin. Näin hän pystyi suoraan näkemään millaista kuvauksissa oli ollut ja antamaan suoraa palautetta minulle.

Puvustaja on tuotannon alusta asti tiiviissä yhteistyössä pukuosaston lisäksi myös maskiosaston kanssa. Toisinaan tuotannoissa voi olla niin sanotut ”pukumaskiparit”, jotka vastaavat esimerkiksi samoista näyttelijöistä ja heidän jatkuvuudestaan. Kuvauksissa jos toinen joutuu poistumaan kuvauspaikalta voi hän pyytää pariaan huolehtimaan hetkellisesti jostain tietyistä puvustukseen tai maskiin liittyvästä asiasta, tietysti on aina otettava huomioon toisen taidot.

Isoimmissa tuotannoissa voi olla yhden puvustajan lisäksi muitakin puvustajia. Heidän kanssaan kommunikointi on tärkeää, erityisesti jos kuvataan jatkuvuuksia niin, ettet itse pääsekään tekemään johonkin kohtaukseen tulevaa jatkoa. Tämänkin takia tarkat muistiinpanot ja valokuvat kohtauksista ovat tärkeitä.

Yhteistyö on tärkeää juuri ’meidän’ osastollamme. Tuotannossa voi olla mukana monta eri ihmistä, joilla kaikilla on omat taitonsa ja vastuualueensa. Vaikka jokainen on aina kiireellinen tekemään omaa työtänsä, mutta se jos jokainen on tarvittaessa valmis auttamaan toista, tekee osastosta vielä menestyksellisemmän. Voi vaikka avustaa toista antamalla hänelle hiuspinnejä, kun hän tekee hienoa kampausta taikka päivänlopussa auttaa meikkisutien pesussa. Toisinaan vain teekupin tuominen henkilölle joka ei ole ehtinyt pitää taukoa auttaa jo paljon. (Musgrove, 2003, 23)

3.3 Ohjaaja ja apulaisohjaaja

Riippuu tuotannosta täysin millaisessa kontaktissa puvustaja on ohjaajaan. Voi olla että hän on tavannut hänet jo esisuunnittelu vaiheessa, taikka ensi tapaaminen voi olla vasta kuvauspaikalla. Isommissa tuotannoissa voi olla, ettei puvustaja vaihda sanaakaan itse ohjaajan kanssa.

As a costumer you would normally never interact with the director or the producers, unless you are a head of department – but I am only quoting from my own experiences here, on smaller productions this may not be the case. Introducing yourself is a good start, and maintaining a friendly & professional working attitude can't do you any harm. (Collier, 2010)

Ohjaaja on esisuunnittelu vaiheessa kertonut visionsa ja näkemyksensä pukusuunnittelijalle. Puvustajan täytyy kuitenkin varautua sellaiseen tilanteeseen jossa ohjaaja haluaa kuvauspaikalla muuttaa jotain näyttelijän puvustuksessa. Tällöin puvustajan tulee olla perillä mahdollisista jatkuvuusongelmista ja selvittää että voidaanko ohjaajan toivetta toteuttaa. Varmin tapa on kysyä asiasta itse pukusuunnittelijalta ja neuvotella siitä hänen kanssa, jos on mahdollisuus. Jossain tilanteissa puvustajan on kuitenkin myös itse tehtävä ratkaisuja ja luotettava omaan ammattitaitoonsa. Tämä tietysti vaatii keskittymistä, huolellisuutta ja järjestelmällistä perillä oloa siitä miten mahdolliset muutokset vaikuttavat jatkuvuuteen. Muutoksista tulisi myös kertoa pukusuunnittelijalle heti kuvauspäivän jälkeen ja pitää hänet ajan tasalla siitä mitä kuvauksissa on tapahtunut.

Kuvauksissa puvustaja on enemmän tekemisissä apulaisohjaajan kuin itse ohjaajan kanssa. Apulaisohjaaja on vastuussa siitä että kuvaukset etenevät sujuvasti ja kuvauspäivät pysyvät aikataulussa. Apulaisohjaaja kertoo kuvausryhmälle tarvittavat informaatiot kuvattavasta kohtauksesta, puvustajan on itse kuitenkin pidettävä huoli siitä että näyttelijät ovat kohtauksessa oikeissa vaatteissaan ja että kuvauspäivän aikana vaatevaihdot tapahtuvat oikeissa kohdissa. Apulaisohjaajan kanssa on hyvä

kommunikoida tulevista vaatevaihtoista. Näin hän pystyy kertomaan siitä muulle työryhmälle, koska se yleensä tarkoittaa että kohtausten välissä on muutaman minuutin pidempi tauko. Isommissa tuotannoissa apulaisohjaaja voi olla myös se joka kommunikoi ohjaajan ja puvustajan välillä, kertoen mahdollisista toiveista tai muutoksista.

Tuotannoissa voi olla 2. apulaisohjaaja joka vastaa avustajista. Hän on yleensä puvustuksen suhteen tekemisissä pukusuunnittelijan kanssa ja puvustajan vastuulle jää että avustajan vaatteet ovat oikeassa paikassa, oikeaan aikaan kun niitä tarvitaan. Toisinaan voi tulla tilanteita joissa avustajan vaatteet eivät olekaan sellaiset mitä toivottiin. Tällöin puvustaja kommunikoi 2.apulaisohjaajan kanssa tilanteesta ja yrittää ratkaista mahdollisen ongelman.

3.4 Tekninen työryhmä: kuva, valo, ääni

On erittäin todennäköistä että kuvauksissa puvustaja joutuu myös kommunikoimaan teknisen työryhmän kanssa. Yleensä nämä liittyvät ns. ongelmatilanteisiin vaatteissa. Voi olla että jokin kangas aiheuttaa kuvassa häiriötä taikka tietty väri palaa puhki.

Jos kuvataan ulkona ja sataa, niin on luonnollista että tällöin puvustaja haluaa kohtaukseen sateenvarjon. Tämä voi kuitenkin aiheuttaa kuva- ja valo-ongelmia, joiden jälkeen päädytään siihen että kohtauksessa ei saa pitää sateenvarjoa. Yleensä näissä tapauksissa näyttelijät kastuvat vaikka puvustaja aina kuvauksen jälkeen juoksisikin paikalle sateenvarjon kanssa. Kuvaaja voi myös jossain tilanteissa ohjeistaa puvustajaa, koska hän näkee parhaiten jos vaatteissa on jotain ylimääräistä. Esimerkiksi irtohius, joka ei näy monitorin kuvassa.

Ääniosaston kanssa ollaan tekemisissä useimmiten kun näyttelijät pitää nappimikittää. Puvustajan vastuulla on se, ettei nappimikki näy vaatteissa missään kohtaa kun kuvataan. Toisinaan myös ongelmaa aiheuttavat vääränlaiset kangasmateriaalit

vaatteissa. Nämä aiheuttavat häiriöitä nappimikeissä. Jos on mahdollista niin näissä tilanteissa puuvillaiset nappimikkipussit auttavat, tällöin laitteen piuhat eivät pääse kosketuksiin keinokuitukankaan kanssa. Lokaatio- ja studiotilanteissa tietyt vaatteet, korut taikka kengät voivat myös aiheuttaa äänellisiä häiriöitä. Esimerkiksi korkokenkien kopina kaikuvasa tilassa on helppo ratkaista laittamalla kengänpohjiin ”huonekaluhuopaa”.

3.5 Tuottaja, tuotantopäällikkö, järjestäjä

Tuottajien kanssa jokainen työryhmän jäsen tulee olemaan tekemisissä. Ylipäätään kaikista mieltä askarruttavista ja epäselvistä asioista liittyen tuotantoon voi keskustella tuotantopäällikön kanssa. Tuottajat määrittelevät budjetin, joka vaikuttaa puvustukseen. Eniten tuotantoportaan kanssa tekemisissä on pukusuunnittelija. Pukusuunnittelija vastaa siitä että pukuosasto pysyy budjetissaan ja saavuttaa tuotannollisesti halutun päämäärän.

Kuvauksissa puvustaja on tekemisissä järjestäjän kanssa. Järjestäjä hoitaa käytännön asioita lokaatiokuvauksissa, kuten kuvausluvat, yhteydenpidon paikan omistajaan, autojen parkit jne. Järjestäjältä saa tietää mitä kaikkea lokaatiossa saa tehdä ja mitä ei. Hän osoittaa puvustukselle tilat, jossa tarvittavat vaatevaihdot hoidetaan. Hänelle myös voi osoittaa tarvittavat toiveet ennen kuvauksia siitä jos esimerkiksi lokaatiossa tulisi olla mahdollisuus käyttää pistorasiaa.

3.6 Rekvisitööri

Rekvisitööri on osa lavastusosastoa ja työskentelee lavastajan alaisena. Rekvisitööri hankkii tarvittavan esineistön kuvauksiin lavastajan antamien taiteellisten ohjeiden ja käsikirjoituksen mukaisesti. Rekvisitööri on tuotannossa mukana jo ennakkosuunnittelu vaiheessa ja tällöin hän yleensä on neuvotellut tietyistä hahmoon liittyvistä asioista pukusuunnittelijan kanssa. On tärkeää että rekvisitööri ja pukusuunnittelija ovat tekemässä samaa hahmoa.

Ennen kuvauksia on hyvä, että puvustaja ja rekvisitööri kommunikoivat keskenään tietyistä esineistä ja ovat perillä kumman osaston vastuulla ne ovat. Näihin lukeutuvat esimerkiksi reput, matkalaukut, rannekellot ja lavasteissa näkyvät vaatteet. Näin pystytään ennakko välttämään ongelmatilanteet, joita voi olla vaikea alkaa itse kuvauksissa ratkomaan. Esimerkiksi kohtauksessa hahmolla tulisi olla matkalaukku ja väärinkäsityksen takia puvustaja taikka rekvisitööri ei ole sellaista hankkinut. Usein jako menee niin, että puvustus hoitaa käsilaukut, kun taas rekvisitööri hoitaa muut laukut ja kassit. Rekvisitöörin vastuulla on myös lavasteissa olevat vaatteet, jotka ovat naulakossa, kaapissa tai muuten näkyvät kuvissa, mutta eivät ole näyttelijän päällä. Sama koskee lavasteissa olevia koruja ja kelloja. (Ks. lisää Nokkala 2008.)

Kaikesta kannattaa kuitenkin sopia pukusuunnittelijan ja viime kädessä puvustajan kanssa, ettei tule epäselviä tilanteita.

4 Yhteenveto

Riippuu tuotannosta millainen puvustajan työnkuva on ja mitä taitoja häneltä vaaditaan. Puvustaja voi aloittaa työnsä jo ennakkosuunnitteluvaiheessa taikka tulla mukaan tuotantoon vasta hieman ennen kuvauksia. Siksi on vaikeaa selittää ihmisille millaista puvustajan työ on ja mitä siihen kuuluu, koska oma kokemukseni kertoo vain pienen osan siitä mitä työ voi pitää sisällään ja mitä taitoja puvustajalta vaaditaan.

Nykyään moniosaajat, jotka taitavat sekä maskeerauksen, ompelun ja varsinaisen pukusuunnittelun ovat suosittuja. Ei ole mitään koulutusta mistä varsinaisesti valmistuisi puvustajaksi, monella puvustajalle on kuitenkin pukuompelijan koulutus takana. Ompelutaitoiset puvustajat voivat työllistyä myös teattereihin media-alan ulkopuolella.

Oli tuotanto mikä tahansa on puvustajan oltava perillä siitä mitä ja minkä tyylistä tuotantoa ollaan tekemässä. Ennen kuvauksia hänen tulisi lukea mahdollinen käsikirjoitus läpi ja keskustella henkilöhahmoista ja heidän tyyleistään pukusuunnittelijan kanssa.

Puvustaja toimii pukusuunnittelijan alaisena ja vastaa ensisijaisesti hänelle työstään. Varsinaisissa kuvauksissa puvustaja on usein oman osastonsa ainoa edustaja ja toimii näin ollen myös linkkinä kuvausten ja pukuosaston välillä. Puvustajan vastuulla on toteuttaa kuvauksissa pukusuunnittelijan visiot ja suunnitelmat. Tämä vaatii että puvustaja saa pukusuunnittelijalta mahdolliset käsikirjoitus- ja hahmopurut. Näin puvustaja tietää mitä kenellekin hahmolle on suunniteltu mihinkin kohtaukseen. Kuvausten aikana puvustajan vastuulla on se että näyttelijöillä on oikeat vaatteet kohtauksissa. Kuvausten läpi puvustajan tulee pitää yllä huolta vaatejatkumosta, tämä sujuu parhaiten tekemällä muistiinpanoja ja ottamalla valokuvia jokaisesta kohtauksesta. Muistiinpanot ja kuvat tulee säilyttää hyvässä järjestyksessä ja tallessa jos myöhemmin halutaan tarkistaa jotain.

Kuvauksissa puvustaja työskentelee läheisesti näyttelijöiden kanssa. Puvustajan tulee osata rakentaa hyvä luottamussuhde heihin, viimeinen asia mistä näyttelijät haluavat stressata kuvauksissa on roolivaatteet. Puvustajan tulee pitää huoli siitä kun näyttelijä saapuu aamulla kuvauksiin ovat roolivaatteet valmiina, eikä siinä vaiheessa tarvitse alkaa etsimään esimerkiksi puuttuvia housuja. Samoin kuvausten aikana kaikki mahdollinen vaatteisiin liittyvä tulisi hoitaa täsmällisesti ja tarkasti. Huolellinen ennakkosuunnittelu ja järjestelmällisyys ovat osa hyvää ensivaikutelmaa.

Puvustajan tulisi kaikissa tuotannoissa omata motivaatiota ja kiinnostusta alaa kohtaan. Hyviä ominaisuuksia puvustajalle on tarkkuus, hyvät sosiaaliset taidot, visuaalinen silmä vaatteita kohtaan, järjestelmällisyys ja ennen kaikkea hänen tulee osata työskennellä kiireen ja paineen alla.

Ja viimeisenä ja tärkeimpänä, puvustajan tulisi rakastaa työtä, jota tekee.

It's a tough business and there really isn't any glamour (standing wet in the mud and rain while mosquitoes attack you over a fifteen hour night-to-day shoot is not very glamorous) - in fact, although I get invited to the premiers of most productions I work on, like most film crew by then I am usually in another country on another film. But that's how it goes, and I love it. (Collier, 2010)

Lähteet

Musgrove, Jan *Make-up, hair and costume for film and television*, 2003, UK, Focal press.

Lumet, Sidney, *Elokuvan tekemisestä*, 1995, USA, Gummerus.

Haastattelulähde:

Jake Collier, australialainen elokuvapuvustaja, 2.12.2010.

<http://www.imdb.com/name/nm3485476/>

Internetlähteet:

http://www.skillset.org/film/jobs/costume/article_3855_1.asp

<http://careers.stateuniversity.com/pages/100000180/HAIR-MAKEUP-COSTUMES-JOB-TITLE-SET-COSTUMER-OR-COSTUMER.html>

<http://elokuvantaju.uiah.fi/index.html>

<http://fi.wikipedia.org>

Muita julkaisuja:

Nokkala, Laura, Rekvisitöörin työnkuva tv-sarjassa, medianomin opinnäyte 2008, TAMK.